

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1629-1634

1908 17 18⁵³

3nr-68

79m h-R

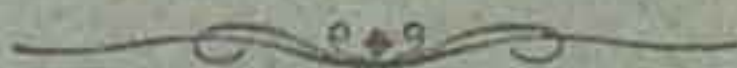
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲԺԻՇԿԻ

ԿԱՄ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԾՆՈՂԱՑ

ԷԻ

ՍՏՆՏՈՒԱՑ

Ի

ՏՕՐՔՕՐ Բ. ՄԱՆԿԱՆԵՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

(Արսիկան)

613.95

ՄԱՆԿԱՆՑ ԲԺԻՇԿԻ

ԿԱՄ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԾՆՈՂԱՑ

ԵՒ

ՍՏՆՏՈՒԱՑ

Ի

ՏՕՔՔՕՐ Բ. ՄԻՆԿՁԵԱՆԷ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

(Արամեան)

—

9096

738
40

Մանկանց Բժիշկը

Կ Ա Մ

Ա Ռ Ա Ջ Ն Ո Ր Դ Ծ Ն Ո Ղ Ա Ց

Ե Ի

Ս Տ Ն Տ Ո Ի Ա Ց

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԷՏՔ Է ՄԵԾՑՆԵԼ ՆՈՐԱԾԻՆ
ՄԱՆՈՒԿՆ ՄԻՆՉԵԻ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԵԿԱՆ

Յաճախ չդիտնալով նորածին մանուկ մը խնամելու և մեծցնելու համար կարեւոր եղած զգուշութեան կանոնները, ծնողք իրենց զաւակաց տկար մնալն, անբուժելի հիւանդութեանց ենթարկուիլն և մինչեւ իսկ մեռնիլը տեսնելու դժբաղդութիւնը կ'ունենան :

Ամեն ծնողի պարտքն է սովորիլ թէ, մանկան աննդեան, հազուատին, մաքրութեան, քնանալուն վերաբերեալ ինչ կանոններ կը պատուիրէ մանկատաճական առողջապահութիւնն, որպէս զի լաւ կերպով կարող ըլլայ կատարել իւր պարտքն և քաջառողջ մեծցնել իւր զաւակները :

Երկար գրուածներ չեն կարդացուիր շա-

տերէ . ուստի ուղեցինք մի քանի բացորոշ
կանոններու մէջ ամփոփել այն խնամքները և
զգուշութիւններ՝ որք կարելոր և անհրաժեշտ
նկատուած են Եւրոպայի երեւելի բժշկաց կողմէ :

Հրահանգ 1^{ին}

Մինչեւ 6 կամ 7 ամիս, նորածին մանկան
անուշքը ընդ ընդ կաթ պէտք է ըլլայ :

Մանուկը դիւրեցնելու (կաթ տալու) եղա-
նակներն են՝ Ա. մօրը կաթը տալ, Բ. ծծմօր
կաթը, Գ. մի միայն կենդանուոյ մը կաթը ծը-
ծակով, Դ. թէ մօր և թէ կենդանուոյ մը կաթը
փոփոխակի :

Ամենէն օգտակարն է մօրը կանթը, եթէ
սակայն մայրը քաջաուող է և կաթը՝ անուշա-
րար ու բաւական :

Կան մի քանի կաթնեղէն արուեստական
պատրաստութիւններ, ինչպէս Լիէպիկի կաթն
և Նեանթըի ալիւրն՝ որոնց համար ոմանք կ'ը-
սեն թէ, կրնան նորածինը մեծցնել առանց
ուրիշ կաթ տալու . բայց փորձառութիւնը
մեզ ցուցուց թէ, ասանք անբաւական են նո-
րածինը անուցանելու, դէթ առաջին ամիսնե-
րուն մէջ . այլ սակայն կրնան մեծապէս օգ-
տակար ըլլալ օժանդակարար դորձածուելով,
եթէ մօրը կաթն անբաւական ըլլայ :

Շատ վնասակար է առաջին ամիսներէն սկսեալ

կարծր ուտելիքներ տալ մանկան. ինչպէս հաց ,
խմորեղէն , միս , ընդեղէնք (սէպղէ) և պտուղք :

Հրահանգ 2^{րդ}

Սուաղին օրերէն սկսեալ , պէտք է կարգ կա-
նոն դնել դիւցման մէջ : Նորածին մը , ցերեկին ,
իրը երկու ժամը մէկ անգամ պէտք է կաթ
ծծէ . իսկ գիշերն երեք կամ չորս ժամը մէկ
անգամ :

Թէ նորածնին և թէ կաթնատուին լաւու-
թեանն համար , պէտք է երկու ամիս վերջը
գիշերներն երկու անգամ միայն կաթ տալ .
Նախ՝ կէս գիշերէն երկու ժամ յառաջ , պէտք
է մանուկը լաւ մը կշտացնել . և մէկ մ'ալ ա-
ռաւօտեան դէմ կաթ տալ , առջի իրիկուան
ուտելէն գրեթէ 7-8 ժամ վերջն : Ամեն մէկ
ժումը 10-12 վայրկեան պէտք է տուէ :

Հրահանգ 3^{րդ}

Եթէ մօրը կաթնատուութիւնն անկարելի ըլ-
լայ , լաւագոյն եղանակն է ծծմայրի միջոցաւ
անուցանել : Թէեւ ընդհանրապէս կը պահան-
ջուի որ ծծմայրը 20-30 տարեկան ըլլայ , բայց
այս պարագային մէջ առաջին դիտելի կէտն ո՛չ
թէ ծծմօր (սիւտանա) տարիքն է , այլ առող-
ջութիւնն եւ կաթի յարստութիւնը : Տեւումած
են 30-40 տարեկան և ակռանին վտած կամ

Թափած ծծմայրեր՝ որք աւելի քաջառողջ տը-
ղայքներ յառաջ բերած են: Նոյնպէս թէ և
լաւագոյն է որ կաթին նորութիւնն ու հնու-
թիւնը տղուն տարիքին մտանայ, բայց տես-
նում է որ արդէն հինցած կաթ մ'ալ կրցած
է օգտակար ըլլալ շատ փոքր մանուկներու,
երբ ծծմայրն առողջ ու կաթն ուժով եղած է:

Յղութիւնը միշտ չփասեր դիւցիկ մանկան,
բայց լաւ է որ յղի մայր մը կամ ծծմայր մը
կաթ տալէ՝ դադարի, և անհրաժեշտ է՝ երբ
մանուկին փաստիլը տեսնուի:

Սխալ է այն կարծիքը թէ՛ կաթնտուն այս
կամ այն կերակուրներէն աւելի ուտելու է որ
կաթն առատ ըլլայ: Բաւական է որ կաթըն-
տուն լաւ սնունդ առնու, խստն թէ՛ մսեղէն
և թէ՛ բանջարեղէն: Եթէ կաթնտուն շատ
գինի առնու, կաթը կը տաքնայ և դրդում
կը պատճառէ մանկան:

Հրահանգ 4^{րդ}

Եթէ մօրը կամ ծծմայրի մը միջոցաւ կաթ
տալն անկարելի ըլլայ, այն տանն պէտք է կո-
վու կաթ տալ ծծակով:

Կանոն երբեք պէտք չէ եփել, այլ բաւական
է շիշը եռացող ջրի մէջ բռնելով՝ քիչ մը դաղը
(ըլլի) ընել:

Ամսառուան քաղաքում աստիճան միայն պէտք է
կաթն ելիւր , որպէս զի չթթուի :

Առաջին ամսուան օրը 100 տրամ կաթ պէտք է
տալ մանկան , կէս առ կէս մաքուր ջուր խառ-
նելով , եթէ կաթը զուտ է : 2^{րդ} , 3^{րդ} , 4^{րդ} , 5^{րդ}
ամիսները 200 տրամ , ջուրին քանակութիւնն
հետզհետէ պակսեցնելով , իսկ հետեւեալ ամիս-
ները , մինչեւ իսկ 4^{րդ} ամսէն սկսեալ 250-350
տրամ կաթ կրնայ տրուիլ առանց ջուրի :

Այս կաթին մէջ պէտք է աւելցնել առաջին
ամիսը 10 տրամ շաքար . 2^{րդ} , 3^{րդ} , 4^{րդ} , 5^{րդ} , ամիսները 15 տրամ , իսկ հետեւեալ ամիսները
20 տրամ . շաքարը կրնայ պարզ ըլլալ , բայց
լաւ եւ է կաթի շաքար դնել :

Կաթին մէջ ջուրի տեղ վարսակի (եռլաֆ)
գարիի , ցորենի , բրինձի ևն . ջուր դնելը վա-
սակար է :

Թէեւ վերոյիշեալ կանոններն հիմնական են
բայց մայրը կրնայ կաթին քանակութիւնն ա-
ւելցնել և ջուրինը պակսեցնել , երբ տեսնէ որ
շարունակ քանի մը օր , մանուկը ծծակին մէ-
ջ տնուած կաթին մինչեւ վերջին կաթիլը կը
հատարնէ :

Ծծակով տրուած կաթը նոյնպէս 2 ժամը մէ-
անգամ պիտի տրուի . մանուկին ծծակով կաթ
տրուած ժամանակն իսկ կրնամք առաջին հրա-
հանդին մէջ տեսնուած Լիեպիկի կաթը և նեւ

Թըշէի աշխարհն օժանդակարար գործածել, բայց միշտ կաթնատուութեան վերջին ամիսներուն մէջ:

Հրահանգ 5^{րդ}

Կաթ տալու համար մի միայն ապակիէ ծծակ պէտք է գործածել, որուն շէնքը կարելի եղածին չափ պարզ ըլլայ, որպէս զի գործածուելէն անմիջապէս վերջը դիւրաւ մաքրուի:

Երբ մէկ անգամուն՝ մանուկը ծծակին մէջ կեղածն ամբողջ չհասցնէ, պէտք է մնացորդ կաթը թափել և հետեւեալ անգամուն կրկին նոր կաթ լեցնել:

Հրահանգ 6^{րդ}

Մանուկին ճայնը կարելու կամ անօթ ու թիւնը յագեցնելու համար պէտք չէ երբեք Էնգիկ ըսուած հայի փոք կամ ծեծուած շաքարանուշ պարունակող կծիկներ դնել անոր բերանը: Սորա բերնի ծանր հիւանդութիւններ յառաջ կը բերեն, և ո՛չ միայն անդարար չեն, այլ և տղան կը հիւժեն:

Հրահանգ 7^{րդ}

Թէեւ մայրը կարող ըլլայ ինքնին դիեցնել որդին, բայց երբ կաթն անբաւական ըլլայ և կամ որունէն բացակայութեան պատճառներ ունեւայ, այն ատեն հարկ կ'ըլլայ դիմել խառն կաթընատուութեան, այն է՝ մօրը ստինքով և մի-

անդամայն ծծակով դիեցման: Այս պարագայիս մէջ, առաջին երեք ամիսներն լաւ է օրը միայն 2 անգամ ծծակ տալ, չորրորդ ամսուն՝ օրը 3, մինչեւ վեցերորդ ամիսն օրը 1 կամ 2 ծծակ աւելցնելու է, բայց միշտ նայելու է թէ աւելի կամ դոնէ նոյնքան անգամ մօրմէն ծծէ որքան ծծակէ, և թէ փոխ առ փոխ տրուին ծիծն ու ծծակն:

Ամեն պարագայի մէջ օգտակար է մանուկը ծծակով կաթ ուտելու վարժեցնել, որովհետեւ մօրը կամ ծծմօրը պատահական մէկ տըկարութեան կամ ուրիշ ու է է ստիպողական հարկի մը մէջ պէտք կ'ըլլայ զայն գործածել:

Հրահանգ 8^{րդ}

6^{րդ} կամ 7^{րդ} ամիսէն, կամ առաջին ակռային երեւնալէն վերջը միայն պէտք է սկսիլ կաթով և ճերմակ հացով, բլինձով, ցորենի ալիւրով և կամ ուրիշ զանազան ալիւրներով, (մինչպէս արարօթ, սակու, թարխօքա), եփուած թեթեւ սպոր մը տալ, նախ՝ օրը մէկ անգամ, և յետոյ 9^{րդ} և 10^{րդ} ամիսներէն սկսեալ, օրը 2 անգամ, ի սկզբան քիչ քանակութեամբ և հետզհետէ աւելցնելով: Այս մտանդը մանկան կաթ ուտելէն 2 ժամ վերջը պէտք է տալ:

Վերոյիշեալ ուտելիքները կրնան նաև մսի կամ հաւու ջրով եփուիլ, երբ կաթով եփուած-

ներէն չախորժի մանուկն: Գէտ է 10^{րդ} ամիսն
կրնայ նաև թերխաշ հաւկիթ տրուիլ:

Մանկան ծարաւն անցունելու համար, նա-
խապաախ է քիչ մը զոռս ջուր տալ, կամ շա-
քար ջուր և կամ խիտ քիչ դինխով գունա-
ւորեալ ջուր:

Այս ուտելիքներն այնպէս կարգադրելու է,
որ մանուկը մէկ տարեկան եղած ատեն, սկսի
քիչ քիչ կաթէն կարուելու վարժուիլ:

Բայց մանուկը կաթէն կարելու համար, պէտք
է որ 12 ակուայներն հանած ըլլայ, այսինքն 14-
16 ամսուան եղած եւ ինքն քաջաւաղ ըլլայ:

Սախողական պարագայներու մէջ, եթէ
մանաւանդ մանկան զարգացումը ներէ, կարելի
է աւելի կանուխ, զոր օրինակ, մէկ տարեկան,
կաթէն կարել: Ընդհակառակն՝ երբեմն հարկ
ըլլայ մինչեւ 18^{րդ} ամիսն սպասել, այս հար-
կաւոր է՝ երբ մանուկը տկար մնացած կամ երբ
դիեցումը ծծակի միջոցաւ կը կատարուի:

Գարունն ու աշունը կաթէն կարելու ամենէն
յարմար եղանակներն են:

Կաթէն կարելէն վերջ՝ տակաւին 3-6 ամիս,
կաթով կամ մսի ջրով ապուր, թերխաշ հաւ-
կիթ և խիս (լափա) տալու է:

Այն անհրաժեշտ է:

Եթէ տղայք փորլուծութիւն (լահալ) ունե-
նան, իւզոտ մսի ջուրը կը փասէ:

Միս, ձուկ, ընդեղէն, բանջարեղէն, թեթեւ
անուշեղէն, քսան ակաաներուն ելնելէն վերջն,
այսինքն՝ մանուկը 2 տարեկան եղած ատեն
պէտք է տալ:

Հրահանգ 9^{րդ}

Նորածին մանուկ մը ինչ եղանակաւ ալ որ
մեծնայ (մօրը կամ ծծմօր կաթով կամ ծծակով),
պէտք է որ օրը, միջին հաշուով, 7—10 տրամ
աճի առաջին 5 ամիսներուն մէջ. իսկ 3—5 տրամ.
հետեւեալ 7 ամիսներուն մէջ, և մէկ տարեկան
եղած ատեն կըսէ 9 քիլօ, այսինքն սկզբնա-
կան ծանրութեան եռապատիկն, եւ զայս հաս-
կընալու համար ամեն շաբաթ պէտք է կըսել
մանուկն եւ ծանրութիւնը նշանակել խնամով:

Եթէ այս տճումը չտեսնուի, յայտնի է թէ
տղան անհանդիստ է, կամ աղէկ սնունդ չառ-
նել. հետեւաբար բժշկի դիմել անհրաժեշտ է:

Հրահանգ 10^{րդ}

Ամեն առաւօտ, կաթ կամ կերակուր
տալէ յառաջ, պէտք է մանկան մարմինը լուալ
կրակի մօտ՝ սպունդով (սիւնկէր) եւ գաղջ ջու-
րով, մասնաւորապէս ծննդական անդամներն,
դիւրին եւ անոր վրայի աղտն աղէկ մը մաք-
րել եւ անմիջապէս վերջը լաւ մը շորցնել:

Երկու օրը մէկ անգամ հանդերձները պէտք

է փոխել, եւ շարաթը 1—2 անգամ աւաւօտ-
ները բոլոր մարմինը յաւաղան (պանեօ) դնել
4—5 վայրկեան գաղջ ջուրով, որոյ տաքու-
թիւնը 32 աստիճանէն աւելի ըլլալու չէ:

Արեւելեան բաղնիքներն արգիշեաց շինելու են
նորածին մանկանց համար: Այսպիսի բաղանեաց
սաստիկ ջերմութիւնն եւ պարունակած շոգին
մեծ նեղութիւններ կուտան մանկան, եւ եր-
կիւղ աղղելով ու ճիչեր հանել տալով՝ ջղախին
գրգռմանց եւ այլ վնասակար հետեւանաց կ'են-
թարկեն զայն:

Հրահանգ 11^{րդ}

Բացարձակապէս պէտք է մէկ կողմ թողուլ
հին աւանդական պատար (գունտագ) որ ման-
կան աճման դէմ արգելք մ'է: Ա՛րչափ մանու-
կը իւր շարժմանցը մէջ աղատ ըլլայ, այնչափ
զօրաւոր եւ բարեկազմ կ'ըլլայ:

Գլխուն վրայ կտաւէ պարզ գտակ մը (թաք-
եա), մինչեւ փորին վարի ծայրն հասնող ու
թեւերը մինչեւ դաստակները (պիլէկ) երկըն-
ցող շապիկ մը, բուրդէ փոքր երկու թեւնոց,
որք ետեւի կողմէն կապուին եւ մինչեւ ձեռ-
քերը ծածկեն, կտաւէ կամ բամպակէ եռան-
կիւնի շոր մը՝ որ մէջքէն պատելով՝ ծայրը սը-
րունքներուն մէջէն վեր առնուի եւ Սնդղիա-
կան գնդասեղով մը փորին վրայ միւս ծայրե-

րերուն հետ կցուի, եւ բուրդէ քառակուսի
խանձարուր մը՝ որ սաքերովը պատէ մարմինը՝
ձեռքերը դուրս թողլով ու սաքերուն ալ շարժ-
ման ազատութիւնը չարգիլելով:

Երկու ամիս յետոյ, այլ ևս պէտք է քիչ մը
երկայն շապիկ, կիսազգեստ, շրջազգեստ (ուօ-
պա, ֆիստան) անդրավարտիկ (տօն), դուլպայ
և բուրդէ ոտնաման հագոյնել, բայց միշտ պէտք
է հոգ տանիլ որ զգեստները շայն, կակոռոյ և
ճաֆոռկ ըլլան:

Երբէք պէտք չէ մանուկը օրօրել, այս դէշ
սովորութիւնը թէ՛ խելքի թմրութիւն և թէ՛
անմարսողութիւն յառաջ կը բերէ:

Հրահանգ 12^{րդ}

Շատ կարեւոր է մանուկը պատասպարել սաս-
տիկ ցուրտի կամ տաքի դէմ՝ թէ՛ տանը մէջ
եւ թէ՛ փողոցը, մանկան սենեակին միջակ տա-
քութիւնը պէտք է ըլլայ ձմեռ ատեն 15—16
աստիճան (հարիւրաչափ), եւ օրը մի քանի ան-
դամ իւր բնակած սենեակին օդը պէտք է փո-
խել, բացի անձրեւ, ձիւն կամ սաստիկ օդ փը-
շած օրերը: Շատ վտանգաւոր է պառկեցնել
մանուկն՝ իւր մօրը կամ ծծմօր անկողնոյն մէջ:

Անկողինը բուրդ, փետուր կամ բամբակ
պէտք չէ ըլլայ, վասնզի ասոնք մէղին հոտն ի-
րենց մէջ կը պահեն, այլ վարսակի փոծակ (եռ-

լաֆ սամանը), պտեր (էյրէլթի օդը) եւ մա-
մուռ (եօսուհ) պէտք է ըլլայ, որպէս զի ստէպ
նորոգուին: (Հետեւաբար սիւպէկի գործածու-
թիւնը բոլորովին մէկ կողմ պէտք է թողուլ):

Նորածինը պէտք է վաքր ինչ մէկ կողմ դար-
ձած պառկի:

Հրահանգ 13^{րդ}

Լոյս եւ մաքուր օդ ամենակարեւոր պայման-
ներ են մանուկին բարւոք աճման եւ զարգաց-
ման համար: Ուստի պէտք է որ մանուկին
քնակած սենեակը լուսաւոր եւ օդը մաքուր
ըլլայ եւ նորոգուի ստէպ:

Նաեւ պէտք է մանուկը դուրս հանել՝ մին-
չեւ իսկ ծննդեան երկրորդ շաբաթէն սկսեալ,
բայց առաջին երկու, երեք ամսոց մէջ պէտք
է գլուխը բարձի մը վրայ կրթնցնել:

Քունը պէտք չէ արդեւք ըլլայ մանուկը պը-
տըտցնելու, վասն զի լաւ եւս կը քնանայ պտոյ-
տի ատեն:

Պէտք չէ դուրս հանել անձրեւի, ձիւնի եւ
խստաշունչ օրերու:

Պտոյտը պէտք է ձմեռը կէս օրէ վերջը կա-
տարել, եթէ օդը մեղմ է, իսկ ամառը՝ կէս
օրէ յառաջ եւ վերջը միանգամայն:

Մանկանց կառքերը շատ օգտակար են, բայց
պէտք է որ ամառ ատեն ու հարթ գետիմներ-
ընդ վրայ դործածուին:

Հրահանգ 14^{րդ}

Պէտք չէ շատ աճապարել մանուկը քալե-
լեցնելու համար. ձգելու է որ ինքնիրեն դետ-
նի վրայ քաշկռտուի եւ կամաց կամաց ելնէ :
Հետեւաբար, անուաւոր (թէքէրլէքլի) դործիք-
ներն և կողովներն պէտք չէ բնաւ դործածել :

Հրահանգ 15^{րդ}

Մանկանց փոքր հիւանդութիւնները, զոր
օրինակ խիթք (սանճը), փորհարութիւն, յա-
ճախ փսխում, հազ, պէտք չէ առանց դար-
մանի թողուլ :

Մանկան փորն եթէ օրը 2—3 անգամ չելնէ
ըսել է թէ պնդութիւն ունի և խիթք տեղի
կ'ունենան : Ասոր համար պէտք է 1—2 անու-
շի դրդալ մանեկիս տալ, որոյ լաւագոյն տե-
սակն է անգլիական հէնրիկնն, որպէս զի փո-
րը ելնելով խիթքն անցնի :

Եթէ մանուկը փորհարութիւն ունենայ, դա-
ւաթ մը կաթին մէջ քիչ մը դեղագործէն շին-
ուած կիրի ջուր (քերէճ սույի) — մէկ օրուան
համար 10—25 տրամ — կամ $\frac{1}{2}$ —1 տրամ պիս-
միւթի փոշի խառնելով խոցնելու է մաս առ մաս
24 ժամուան մէջ :

Երբ աղայն կաթը պանիրի պէս փսխէ, ամեն
անգամ կաթ ծծելէն վերջն ապուրի մը դրդալ

Վիշիի ջուր տալու է (*): Իսկ հազին ինչպէս նաև չքնանալուն համար երբեք խաշխաշի ջուր կամ օշարակ (շուրուպ) տալու չէ: Հազին համար տաք պահելու և կուրծքը կակղցնող ծաղկանոց խաշուքը տալու է. զոր օրինակ յամիկի (եասէմի), մանուշակի (մէնէքչէ), տուղաի (կիւլ հաթէմ), մուրշի (էպէմկիւմէճի) ծաղկանոց խառնուրդը:

Եթէ վերոյիշեալ հիւանդութիւնք՝ քիչ ժամանակի մէջ՝ այս դեղերով չբուժին, անմիջապէս բժշկի մը դիմելու է:

Հրահանգ 16^{րդ}

Պէտք է մանուկը պատուաստել առաջին երեք ամիսներուն մէջ. իսկ եթէ ծաղկի համաճարակ հիւանդութիւն ծաղի՝ առաջին շաբաթներու մէջ:

Ս.մեն եղանակի մէջ կարելի է պատուաստել:

Պատուաստեալ մանուկն ուրիշ շատ մը տրդայոց պատուաստ (այ) կրնայ մատակարարել առանց ամենափոքր մնասու, ընդհակառակն՝ շատ օգտակար է մանկան: Հետեւաբար պէտք է մէկ կողմ թողուլ մանկան պատուաստը չճաշու նախապնշարունը:

(*) Վիշիի ջուր չգտնուած ժամանակ պէտք է պիֆաուպօնաք քը սուս ըսուած աղէն մէկ տրամ 250 տրամ ջուրի մէջ խառնել եւ դայն դործածել Վիշիի ջուրի նման:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ՊՕԶԱՃԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Չազմազերբար եօզուտ, Սազա չեակի դէմ. թիւ 56.

Ֆրանսերէն Բերական. Հանդերձ Հայերէն բացա-
սրուժեամբք, ի սէսս Ազգ. վարժարանաց եւ ինքնընտել ու-
սանողաց : Գին 60 փարա :

Պարզ Բերական. Պատկերազարդ, նոր սնով : Գին հա-
սով 40 փարա, հարիւրով 5 փարա, հազարով 4 փարա :

Ենթակարգապահութիւն՝ ընդդէմ գիշական, գաղ-
դիական, միզանցքաբորբաբային եւ այլ ափրողիտեան ախ-
տերու : Գին 8 դրուշ :

Մանկանց բժիշկք. Առաջնորդ ծնողաց եւ սննտուաց.
Ի Sophtor Բ. Մինէնեանէ : Գին 400 փարա :

معارف عمومیہ نظرت جلیلا سنک رخصتیلہ طبع اولئمشدر

12013

պիզ 5

«Ազգային գրադարան»

NL0025767

89x5200

պիզ 4

«Ազգային գրադարան»

NL0025766

89x5200

89x5200

պիզ 3

«Ազգային գրադարան»

NL0025765

89x5200

«Ազգային գրադարան»

NL0025768

պիզ 2

«Ազգային գրադարան»

NL0025764

89x5200

պիզ 6

«Ազգային գրադարան»

NL0025763

պիզ 1

89x5200

